

Підгурська Віта Петрівна

Житомирський державний університет імені І. Франка

РОЛЬ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті висвітлено поняття національно-патріотичного виховання, його напрями і мета на сучасному етапі; значення загальноосвітніх шкіл як осередків місцевої влади, педагогів у становленні учня-патріота задля того, щоб учні могли реалізувати себе саме на рідній землі; врахування культури та історії, досвіду державницького життя, що виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді; запропоновано шляхи вдосконалення системи національно-патріотичного виховання у школах України; акцентовано увагу на «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», на підготовці педагогічних кадрів для реалізації національно-патріотичного виховання молоді.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, стратегія виховання, виховний простір.

Проблема, її зв'язок з важливими практичними завданнями.

Ураховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо. Навчальний заклад має стати для кожної дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню миру й злагоди в суспільстві.

Філософи й політологи визначають патріотизм як суспільний і моральний принцип, який характеризує ставлення людей до своєї країни та виявляється в певному способі дій і складному комплексі суспільних почуттів, що узагальнено називається любов'ю до Батьківщини. Це одне з найглибших почуттів, що закріплювалося століттями й тисячоліттями розвитку відокремлених етносів. Це соціально-політичне явище, якому притаманні природні витоки,

власна внутрішня структура, що в процесі суспільного розвитку наповнювалася різним соціальним, національним і класовим змістом.

Актуальність патріотичного виховання обумовлена процесом становлення України як єдиної політичної нації, враховуючи, що Україна є поліетнічною державою. Тому об'єднання різних етносів України, розбудова суверенної правової держави і громадянського суспільства має здійснюватись на основі демократичних цінностей, які мають об'єднувати усіх громадян, що проживають на теренах України. У цьому плані патріотизм набуває особливого значення в умовах сучасних модернізаційних змін.

Поряд з забезпеченням суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство одним з найважливіших державних завдань суспільного поступу є визначення нової стратегії виховання української молоді – багатокomпонентної та багатовекторної системи, яка й забезпечуватиме майбутній розвиток Української держави.

Аналіз публікацій. Проблеми формування національних і загальнолюдських цінностей в учнівської та студентської молоді в процесі освіти досліджують І. Бех, О. Вишневський, О. Гречаник, В. Іванчук, О. Попова, Л. Рибалко, М. Таланчук, А. Троцько та інші [1; 2]. Питання вивчення, узагальнення й використання досвіду організації національного виховання розробляють О. Кузьменко, Л. Качинська, О. Киричук Т. Рабченко, та інші. Під системою національного виховання (І. Бех, Г. Вашенко, І. Огієнко, М. Стельмахович, П. Кононенко, Г. Філіпчук та ін.) розуміють історично обумовлену і створену народом систему соціальних цінностей, поглядів, ідей та ідеалів, які стали ідеологією держави і керівництвом у вихованні підростаючого покоління.

Ціль статті – виходячи із сучасних світових та українських реалій та тенденцій, потреб духовного розвитку суспільства, вирішення гуманітарних проблем, що несуть загрозу національній безпеці України, проаналізувати роль педагога в системі національно-патріотичного виховання української молоді.

Виклад основного матеріалу. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді в Україні – один із пріоритетних напрямів діяльності держави і суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України.

Нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери.

Затвердження «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки» є визначальними кроками у розвитку України [4].

Серед основних завдань Стратегії: окреслення пріоритетів та основних напрямів національно-патріотичного виховання дітей та молоді, розвитку відповідних інститутів держави і суспільства, забезпечення змістового наповнення національно-патріотичного виховання на основі: формування національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвитку духовно-моральних цінностей українського народу; усвідомлення його інтелектуальних і духовних надбань; розвитку діяльній відданості у розбудові України, формування у дітей і молоді активної громадянської, державницької позиції та почуття власної гідності; скоординованої роботи та взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання, їх ефективної співпраці з громадськістю; формування широкої громадської підтримки процесів національно-патріотичного виховання, розширення ролі та можливостей громадських об'єднань, підвищення ролі сім'ї, активної участі волонтерів, активістів; забезпечення системних змін, досягнення високої якості, ефективності, цілеспрямованого та прогнозованого розвитку у сфері національно-патріотичного виховання; сприяння консолідації українського суспільства навколо ідей спільного майбутнього, захисту територіальної цілісності України, реформ і державотворення.

У документі наголошено, що національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, а злагоджена, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства, громадян повинна забезпечити формування національно-патріотичного виховного простору, ефективного щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал у умовах сучасного суспільства,

сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України [4].

Національно-патріотичне виховання є обов'язковою складовою загального процесу виховання підростаючого покоління, головною метою якого є набуття молоддю соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури [3, с. 89].

Формування національно-патріотичних цінностей відбувається на прикладах історії становлення Української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури і спорту. Патріотичні почуття не повинні бути пасивними. Як свідчить історичний досвід, патріотичні почуття, особливо загострюючись у складних, екстремальних, доленосних для Батьківщини ситуаціях, єднують людей, спонукають до конкретних дій, зменшують життєвий егоїзм.

Історично українська школа завжди була осередком місцевої громади. Сучасна суспільно-політична ситуація в Україні вимагає відтворити цей досвід. Отже, школа має виховувати соціально адаптовану та громадсько орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно знайде своє місце в житті. Для цього доцільно шкільне мікросередовище сполучити з реальною дійсністю. Саме громадсько активна школа включає в урочну та позаурочну діяльність реальне життя, створюючи тим самим єдине поле громадянського виховання не лише учнів, а й усіх учасників освітнього процесу. У результаті відбувається комплексне, системне виховання громадянина.

Діти мають безпосередній зв'язок з тим, що відбувається в країні: їхні батьки мобілізовані й застосовують зброю, працюють волонтерами, беруть участь у громадських акціях та ін. Тому психолого-педагогічні працівники мають бути готовими до непростих запитань від учнів, на які важливо дати компетентні й водночас коректні відповіді. Варто надавати дітям чіткі й зрозумілі пояснення, не давати нездійснених обіцянок, а головне утримуватися від коментарів, спрямованих на підривання національної безпеки чи руйнацію національної єдності в державі. Натомість потрібно розповідати учням, що держава і громадянське суспільство роблять усе можливе для відновлення миру та порядку в країні, що лише в національній єдності та національній гідності наша сила й незламність.

Педагоги і психологи навчальних закладів повинні залишатися спокійними і виваженими, за необхідності заспокоювати дітей, створювати психологічно комфортну атмосферу в закладах освіти і допомагати учням адекватно ставитися до подій. Педагогам необхідно бути завжди готовими до діалогу зі своїми учнями. Постійний контакт з учителями та друзями допоможе учням відновити відчуття безпеки й захищеності. У такі часи відданість, співчуття та комунікативні навички вчителя стають особливо важливими [5].

Висновки, перспективи. Робота в цих напрямках забезпечує сприятливі умови для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей; сприяє набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування духовних та культурних надбань українського народу, формуванню мовної культури, формуванню духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини; утвердження в свідомості громадян об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян; формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави, розвиток мотивації молоді до державної та військової служби; підтримання кращих рис української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини; створення умов для розвитку громадянської активності, професіоналізму, високої мотивації до праці як основи конкурентоспроможності держави. Отже, український патріотизм повинен стати провідною виховною ідеєю сучасної школи, що реалізується в урочній та позаурочній діяльності.

Додаткових зусиль потребує розгляд нових методів національно-патріотичного виховання.

Література

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех. – Київ, 2014. – 29 с.
2. Вишневський О., Кобрій О., Чепіль М. Теоретичні основи педагогіки : курс лекцій / за ред. О. Вишневського. – Дрогобич, 2001. – 189 с.
3. Орієнтовний зміст виховання в національній школі: Методичні Рекомендації / за заг. ред. Є. І. Коваленко. – К. : ІЗМН, 1996. – 136 с.

4. Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2010 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kntu.net.ua/index.php/kaf_design/content/download/41672/247403/file/

5. Сіренко С. М. Удосконалення системи підготовки класних керівників до здійснення виховної діяльності в умовах післядипломної освіти [Електронний ресурс] / С. М. Сіренко. – Режим доступу: [www.kpi.kharkov.ua/archive/ Наукова_періодика/elits/2011/29](http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/elits/2011/29).

Вита Подгурская. Роль педагога в системе патриотического воспитания учебного заведения.

В статье освещены понятие национально-патриотического воспитания, его направления и цели на современном этапе; значение общеобразовательных школ как центров местных властей, педагогов в становлении ученика-патриота для того, чтобы ученики могли реализовать себя именно на родной земле; учета культуры и истории, опыта государственного жизни, которые выступают мощным источником и прочной основой воспитания детей и молодежи; предложены пути совершенствования системы национально-патриотического воспитания в школах Украины; акцентировано внимание на «Стратегии национально-патриотического воспитания детей и молодежи на 2016-2020 г.», на подготовке педагогических кадров для реализации национально-патриотического воспитания молодежи.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, стратегия воспитания, воспитательное пространство.

Vita Pidhurska. The pedagogic role in the patriotic education system of educational agency.

The article covers the concept of national-patriotic education, its directions and purpose at the present stage; the importance of secondary schools as centers of local government, teachers in the formation of a student-patriot in order for students to realize themselves on their native land; taking into account culture and history, experience of state life, which are a powerful source and a solid foundation for the education of children and young people; ways of improving the system of national-patriotic education in schools of Ukraine are proposed; the emphasis was placed on the "Strategy of national-patriotic education of children and youth for 2016-2020", on training of pedagogical personnel for the implementation of national-patriotic education of youth.

Keywords: national-patriotic upbringing, strategy of education, educational space.

Стаття надійшла до редакційної колегії 31.10.2017

Інформація про автора: Підгурська Віта Петрівна – здобувач, Житомирський державний університет імені І. Франка.